

Stanovení manganu ve vodách s rozlišením oxidačních stupňů

Ing. Oldřich Darmovzal
Voding Hranice

Odstranění manganu (Mn) z vod je důležitým technologickým procesem v úpravě vod. Mn se ve vodách vyskytuje v různých formách a tomu se musí úpravárenská technologie přizpůsobit.

V podzemních vodách se Mn vyskytuje převážně ve dvojmocné formě jako Mn^{+2} (oxidačním stupni II), což je dáno anoxickým prostředím. Dvojmocný Mn^{+2} je pak rozpuštěn jako $Mn(HCO_3)_2$, případně i $MnSO_4$.

V povrchových vodách se pak může vyskytovat i ve vyšších oxidačních stupních, tedy jako troj i čtyřmocný, a to podle obsahu O_2 ve vodě. V anoxickém (redukčním) prostředí bývá jako dvojmocný, ale v přítomnosti O_2 pak výšemocný. Může pak být ve formě hydratovaného koloidního MnO_2 nebo Mn^{+3} a Mn^{+4} vázaných v různých organických komplexech tvořených huminovými látkami a pod.

Při úpravě s použitím manganistanu se může Mn vyskytovat jako přebytečný $KMnO_4$.

Zatímco Mn^{+2} v podzemních vodách se obvykle odstraňují klasickými pochody (oxidace Mn^{+2} rozpuštěným O_2 v alkalickém prostředí, oxidace manganistanem), Mn z organických komplexů nelze prakticky takto vyloučit. Zde je nutno použít razantnějších způsobů, jako je hydrolyza komplexu v alkalickém prostředí (pH 8,5-9) s následnou oxidací části organických látek manganistanem a vyloučením MnO_2 na filtrech s preparovaným pískem nebo oxidace Mn v komplexu vyššími dávkami O_3 zčásti až na MnO_4^- a jeho odstranění na filtrech s preparovaným pískem.

Při navrhování vhodné technologie odmanganování je tedy nutno použít analytickou metodu, která by jednotlivé oxidační stupně Mn rozlišila.

V analytice vody se využívají pro stanovení Mn bez ohledu na formu nejvíce 3 metody :

- 1 Je to oxidace Mn peroxosíranem draselným v kyselém prostředí na $KMnO_4$, který se pak stanoví fotometricky při 525 nm.
- 2 Oxidace Mn^{+2} a Mn^{+3} rozpuštěným O_2 v silně alkalickém prostředí na Mn^{+4} s fotometrickým stanovením Mn v barevném komplexu s formaldoximem.
- 3 Redukce vyšších oxidačních stupňů Mn na Mn^{+2} s fotometrickým stanovením Mn v barevném komplexu s pyridyl azonaftolem (PAN).

Je zřejmé, že všemi uvedenými metodami se stanoví celkový Mn bez ohledu na formu.

V naší praxi se vyskytla potřeba rozlišit formy Mn v několika případech. Jako typické uvedeme tři případy, kdy byla použita metoda s PAN.

1- Na ÚV Černovír při poloprovozním pokusu, kdy se měly získat podklady pro návrh technologie úpravy podzemní vody znehodnocené při povodních vyluhováním huminových látek z krycích hlín, bylo nutno pro určení dávky O₃ rozlišit Mn⁺², Mn⁺³ a Mn⁺⁴. Pro tyto účely jsme upravili analytickou metodu s PAN tak, že nejdříve se stanovil běžným postupem celkový Mn a pak s vyloučením redukčního kroku (zde přidavku kyseliny askorbové) se stanovil jen Mn⁺². Mangan se vyskytoval ve vodě v následujícím zastoupení forem :

Mn celkový : 0,309 mg/l, Mn⁺² 0,094 mg/l a Mn⁺³+Mn⁺⁴ 0,215 mg/l.

Je vidět, že i v podzemní vodě lze nalézt v takovém případě Mn v převážné části jako Mn⁺³ a Mn⁺⁴. Technologie pak vyžadovala razantní oxidaci ozonem ve vyšších dávkách až na manganistan, což se projevilo růžovým zbarvením ozonizované vody.

2- V povrchových vodách se Mn ve vyšších oxidačních stupních běžně vyskytuje. To lze vidět u vzorků surové vody na ÚV Klečůvka a ÚV N. Říše :

	Mn celkový mg/l	Mn ⁺²	Mn jako KMnO ₄
ÚV Klečůvka - surová voda:	0,609	0,153	-
ÚV N. Říše - surová voda :	0,440	0,037	-
ÚV N. Říše - voda po předozonizaci:	0,471	0,135	0,034 ⁺

⁺ Stanoveno fotometricky při 525 nm.

Je zřejmé, že v oxických podmínkách se Mn vyskytuje převážně ve vyšších oxidačních stupních, což komplikuje proces odmanganování.

3- Na ÚV Velký Újezd, kde se provádí odmanganování podzemní vody dávkováním KMnO₄, jsme stejným postupem odlišili Mn⁺² a přebytečný KMnO₄ ve filtrované vodě (přítomnost KMnO₄ byla prokázána reakcí s DPD, o-tolidinem i měřením ORP).

Mn celkový mg/l	Mn ⁺²	Mn jako KMnO ₄ ⁺⁺
0,061	0,039	0,022
0,059	0,057	0,002

⁺⁺ Stanoveno výpočtem: rozdíl Mn celk.-Mn⁺².

Obsluha ÚV pak mohla dávkování KMnO₄ seřadit tak, že KMnO₄ nebyl již v přebytku a nezvyšoval se tím obsah Mn v upravené vodě nad limit normy.

Podobně je možno pro stanovení KMnO₄ použít fotometrování při 525 nm bez přidavku chemikálií a pro stanovení Mn⁺³, Mn⁺⁴ a Mn⁺⁷ i metody s formaldoximem při vyloučení oxidace, tj. jen s přidavkem komplexotvorného činidla (Mn⁺³ tvoří také barvný komplex).

V tomto příspěvku jsme ukázali, že některé analytické metody lze použít i v širším rozsahu, než je obvyklé.

Literatura :

Pitter P. : Hydrochemie, VŠCHT Praha, 1999.

Merck : Advanced Test Kits.

HACH : Water Analysis Handbook, 3rd ed.